

Rik Coolsaet

Macht en waarden in de wereldpolitiek

Actuele vraagstukken in de internationale politiek

Editie 2006-2007

Inhoud

Inleiding .....

Deel 1. De jaren 90: het transitiedecennium

- 1. Van illusie naar desillusie** .....
- 1. De euforie: een ‘Nieuwe Wereldorde’ .....
- 1.1. *Een wereld zonder oorlog*
- 1.2. *Welzijn voor iedereen*
- 2. De desillusie: een wereldwanorde .....
- 2.1. *De weerwraak van de geopolitiek*
- 2.2. *Economische rampspoed*
- 3. Universeel onbehagen
- 4. Pogingen tot verklaring .....

- 2. Internationale (on)veiligheid in de 21^e eeuw: realiteit en perceptie**
- 1. Oorlogen nemen af in aantal en in omvang .....
- 2. Het aantal internationale crises daalt .....
- 3. Er zijn minder genocides dan vroeger .....
- 4. Het aantal vluchtelingen in de wereld daalt .....
- 5. Democratie en mensenrechten gaat er op vooruit .....
- Conclusie .....

- 3. Systemische onzekerheid** .....
- 1. Een wereld zonder grootmacht .....
- 1.1. *Zijn de Verenigde Staten de enig overgebleven grootmacht ?*
- 1.2. *Alternatieve grootmachten ?*
- 2. Een nieuwe technologische transformatie .....
- 3. Mondialisering: een *déjà vu* .....
- 4. Vaandelvlucht van de politiek: opkomst en (verval?) van de Washington Consensus .....
- 5. *Identity politics* .....

Deel 2. De multipolaire wereldorde ‘van een nieuw type’

- 4. De basisdynamiek in de huidige wereldorde** .....
- 1. De economische macht: bron van alle macht .....
- 2. De militaire macht: de terugkeer van de geopolitiek .....
- 3. De politieke macht: de spanning tussen macht en legitimiteit .....
- 4. *Global Governance* als nieuw sociaal contract .....

- 5. De nieuwe grootmachten**
- 1. De Verenigde Staten .....
- 2. De Europese Unie .....
- 3. China .....
- 4. Rusland .....

6. De mondiale geopolitieke breuklijnen

1. Verenigde Staten-China .....
2. Verenigde Staten -Rusland .....
3. Verenigde Staten -Europese Unie .....
4. Europese Unie-China .....
5. Conclusie .....

7. De regionale geopolitieke breuklijnen

1. Afrika .....
2. Azië .....
3. Europa .....
4. Midden-Oosten .....
5. Latijns-Amerika .....

Deel 3. Actualiteitslessen**8. Opkomst en verval van de Pax Americana**

1. 'We will rally the world' .....
2. Pax Americana: het neoconservatieve project .....
3. Ontwaken uit het neoconservatieve visioen .....

9. Een spook waart rond: het terrorisme .....

1. Het belang van retoriek en perceptie.....
2. Wat is terrorisme ? .....
- 2.1. *Methodologische barrières*
- 2.2. *De 'essentie van het terrorisme'*
- 2.3. *Wat is 'internationaal' terrorisme ?*
3. De drie golven van het hedendaagse internationale terrorisme.....
- 3.1. *Het anarchistische terrorisme*
- 3.2. *Het extreemrechtse terrorisme tijdens het interbellum*
- 3.3. *Het jihadi-terrorisme*
4. Terreurbestrijding in het post-al-Qaeda-tijdperk .....
- 4.1. *Repressie en preventie*
- 4.2. *De gronddoorzaken*

10. Nieuwe wereldorde, nieuwe diplomatie ?

1. Inleiding .....
2. De Westfaalse diplomatieke transformatie .....
- 2.1. *De opdrachtgevers*
- 2.2. *De manier van werken*
- 2.3. *De diplomatieke agenda*
3. De twee grote mutaties van de moderne diplomatie .....
- 3.1. *Bevoegdheidsverschuiving in soevereiniteit en diplomatie*
- 3.2. *De opkomst van de multilaterale diplomatie*
- 3.3. *De diplomatieke constanten*
4. De diplomatieke mutaties op het einde van de 20e eeuw .....
- 4.1. *Nieuwe actoren op de diplomatieke scène* .....

- 4.2. *Hoe nieuw is echter 'nieuw' ?* .....
- 5. Conclusie .....

Lijst der figuren

Figuur 1 – Evolutie van het aantal VN-vredeshandhavers (1991-2000)	
Figuur 2 – Evolutie van het aantal conflicten in de wereld (1990-2003)	
Figuur 3 – Evolutie van enkele extreemrechtse partijen in Europa	
Figuur 4 – Evolutie van niet-Europese migratie naar West-Europese landen (1981-2000)	
Figuur 5 – Universeel onbehagen	
Figuur 6 – Regionale percepties van de internationale veiligheid	
Figuur 7 – Aantal militaire conflicten in de wereld (1949-2002)	
Figuur 8 – Omvang van gewapende conflicten (1945-2005)	
Figuur 9 – Aantal oorlogen (1816-2002)	
Figuur 10 – Aantal internationale crises (1946-2001)	
Figuur 11 – Aantal genocides en politicides (1956-2001)	
Figuur 12 – Aantal vluchtelingen en ontheemden (1946-2003)	
Figuur 13 – Aantal vluchtelingen en ontheemden, UNHCR (1995-2004)	
Figuur 14 – Aantal politieke stelsels in de wereld	
Figuur 15 – Politieke repressie	
Figuur 16 – Aantal (pogingen tot) staatsgreep (1945-2004)	
Figuur 17 – De analyseniveaus in de internationale betrekkingen	
Figuur 18 – Moet Europa zich onafhankelijker opstellen t.o.v. Washington ?	
Figuur 19 – Aandeel per sector in wereldwijde tewerkstelling, 2005	
Figuur 20 – Evolutie van de inkomensongelijkheid tussen landen	
Figuur 21 – BNP/capita in de armste en de rijkste landen, 1960-62 en 2000-2	
Figuur 22 – Systemische onzekerheid: samenvatting	
Figuur 23 – De basisdynamiek in de internationale politiek tijdens de eerste decennia van de eenentwintigste eeuw	
Figuur 24 – Aandeel regio's in het bruto binnenlands product (2005)	
Figuur 25 – Geschatte BNP-groei in 2005 en 2006 (in procent)	
Figuur 26 – Binnen minder dan 40 jaar beschikken de BRICs over een groter BNP dan de G6	
Figuur 27 – De Amerikaanse publieke opinie en het multilateralisme	
Figuur 28 – De Europese publieke opinie tegenover Europa als grootmacht	
Figuur 29 – EU-invloed vs. US invloed in de wereldpolitiek	
Figuur 30 – Botsende soevereiniteitsclaims in de Zuid-Chinese Zee	
Figuur 31 – De Amerikaans-Europese 'vriendschapsthermometer'	
Figuur 32 – De trans-Atlantische band in cijfers	
Figuur 33 – Evolutie officiële ontwikkelingshulp naar Afrika	
Figuur 34 – Zuid-Azië	
Figuur 35 – Noordoost-Azië	
Figuur 36 – Zuidoost-Azië	
Figuur 37 – Oceanië	
Figuur 38 – Democratie en Islam	
Figuur 39 – Grenzen en Israëliëse nederzettingen	
Figuur 40 – Latijns-Amerika	
Figuur 41 – 'Extremistisch denken'	
Figuur 42 – Houding van de Britse moslims na de aanslagen van 7 juli 2005 in Londen	